

פינת הלשון

עניינים שברוח

הערבי (שרק = מזרחי, שרק = מזרחי), רוח מזרחית עד דרום-מזרחית יבשה מן המדבר. בעונה זאת היא גם מביאה קור. יש גם חושבים, שהשרקיה זכתה לשמה משום היותה רוח "שורקת", אך צירוף המילים מקרי לגמרי, כי שומעים את שריקת הרוח רק כאשר היא פוגעת בעצם יציב וכאשר היא לפחות בעוצמה 6' לפי סולם בופור (Beaufort scale).

השירוקו (Sirocco) גם הוא רוח מדברית (וגם הוא נקרא על פי המזרח, שרק) כאילו משם הוא נושב, ולא הוא. כאשר הערבים כבשו את צפון-אפריקה במאה השביעית הביאו עמם את המושג שרקיה, הרוח המזרחית החמה. איכשהו כינוי זה נדבק ונשמר עד עצם היום הזה, אפילו מדובר ברוח שמוצאה מן המדבר הלובי הדרומי, שהוא חלק מן הסהרה. השירוקו, היבש והלוהט במקורו נושא את אבק המדבר לעבר הצפון, אוסף הרבה לחות בעוברו מעל הים התיכון ומגיע למלטה, סיציליה ודרום-איטליה וגורם שם למזג אויר בלתי נעים ביותר – חם ולח עם אבק דק שהופך לממרת בוצי בנחיתתו – פשוט מדכא.

הזכרנו כמה שמות מן הרוחות הנושבות בשדותינו ובארצות אזורנו. מן הנכון להזכיר גם את הרוח כמונה מושאל לכוונה, יסוד ועיקר, נשמה ונשימה. כאן ישנה הקבלה מצויינת עם הלועזית Spirit. במקור התיחסה המילה הרומית spiritus לנשימה (respiration), רוח (ghost), וכוונה ועיקר כמו בספרו המפורסם של מונטסקייו "רוח החוקים" (Montesquieu: L'esprit des lois). לעומת זאת, בעברית ישנו מובן נוסף לרוח, הכוונה למדעי הרוח ולאנשי הרוח ומושגים נלווים הנגזרים מכך. הכל ברוח טובה, כמובן.

החורף ירד עלינו, כמעט לפתע. אמנם, כל שנה בעונה זו קורה אותו הדבר, אבל השינוי המפליג במזג האויר כאילו מפתיע כל פעם מחדש. בתור תופעת טבע ישנם כל מיני רוחות. רוח היא נפח גדול של אויר בתנועה לכיוון מסוים. היא נגרמת על ידי שינויים בלחץ האויר (לחץ ברומטרי). לכן, שינוי בלחץ האויר מבשר שינוי במזג האויר כי הרוח מסוגלת להסיע עננים, אבק ולחות על פני שטחים נרחבים ולמרחקים גדולים. במידה רבה אפשר לחזות את שינויי מזג האויר על ידי מבט במכשיר ביתי, "הברומטר", אך אין כל טעם לנער בחוזקה את המכשיר – מזה שינוי ברוחות או במזג אויר לא יצא.

היות ואנו כחקלאים נתונים לחסדי מזג האויר כחלק מהוויית חיינו, יש לנו ענין ברוחות. במחקרים שונים ובמאמרים נזכרים רוחות שונות בשמות שונים ומגוונים. למשל, לא מומן קראתי על **רוחות אטזיות** (etesian winds) כתופעה שכיחה באזור המזרחי של הים התיכון. הכוונה לרוחות הנושבות מצפון במשך כששה שבועות בקיץ, **בכל שנה**, לכן השם היווני (שנתי=etesios).

אין צורך להציג את **החמסין**, רוח מזרחית עד דרום-מזרחית יבשה שאדם, בהמה וצומח סובלים ממנו מדי שנה, החל מחודשי האביב (אפריל-מאי) ועד אוקטובר. יש אומרים, שהשם חמסין מציין את 50 הימים בהם נושבת הרוח הזאת. **שרב** הוא כינוי נוסף לרוח המדבר היבשה, הלוהטת.

גם **השרקיה** מוצאה במזרחי, במדבר ובניב

מגנטי ואטרקטיוו שניהם מושכים, אבל זה לא אותו הדבר.
הכל ברוח טובה, כמובן.

מרדכי מלען

הופיע

HUMAN SELECTION (ברית אנוש)

ד"ר ראובן בר-ענן ז"ל ידוע לציבור בוקרינו כגנטיקאי של בע"ח, ובזמנו נמנה עם השורה הראשונה של המדענים העוסקים בנושא בעולם. בצד עיסוקו במקצועו המוגדר עוד מצא זמן להתעניין בדברים נוספים אשר ברום עולמנו כבני אנוש. HUMAN SELECTION הינו ספר קטן ממדים אך מלא רעיונות והשגות הנוגעים כולם בביריה הטבעית והרצונית של המין האנושי. הספר הזה איננו מתימר להיות מחקר מדעי במובן המקובל של המונח, אלא הוא תיאור תפיסה אנטרופולוגית עממית, קלה לקליטה אף לאלה שאינם הוכשרו לסעיפים כה כבדים, ועוד בשפה האנגלית. למעשה, זהו אוסף נדיר של תפיסות ורעיונות, השגות וקביעות ברורות, לרב חד-משמעיות, אשר כולן מובאות בצורה קלה לקריאה, מתובלות לעתים קרובות בהומור החרף האופייני לראובן ז"ל.
כאמור, הקף הספר אינו מאפשר לרדת לפרטים המחקריים של כל פרק ופרק. אולם, הוא חושף לויכוח ולנקיטת עמדה נושאים ומסקנות, שהמחבר לא חשש להתמודד אתם ולהציגם ברבים. מובטחת לכם קריאה מהנה.
הספר הוצא לאור במספר עותקים מצומצם מאוד. אפשר להשיגו אצל חיותה בר-ענן, טל: 03-965172, תמורת -15 ש"ח (כולל מע"מ).

פרקי הספר HUMAN SELECTION

- 11 Preface
- 11 Surplus reproduction and natural selection
- 11 The genetic background of selection
- 11 Selection for sexual dimorphism
- 11 Selection of mates
- 11 Intra-and inter-tribal selection
- 11 Historical times
- 11 Eugenics
- 11 The 21st century

מושך או לא מושך?

ישנן **אטרקציות** המושכות קהל רב לחזות בהן, החל מקוסם ולוליין בכיכר העיר וגמור בהופעת תיאטרון או תזמורת האהודים על הקהל. גם ישנם אנשים בעלי כח משיכה מיוחד, וכאשר הם מצליחים למשוך אחריהם המונים הם נקראים אפילו כריזמטיים; ויש שהם מושכים רק או במיוחד את בני המין השני ומכל מקום את אלה המוכנים ומחפשים מלכתחילה להימשך אליהם. פשוט, ישנם אנשים אטרקטיוויים. ויש שמתלבשים באופן אטרקטיוו כדי למשוך. מידת ההצלחה תלויה בראש וראשונה בזה, אם ישנו מי שמסוגל וגם מוכן להימשך. למשוך trahere בשפה הרומית, ad + trahere - למשוך את משהו או מישהו. אגב, גם המילה טרקטור גזורה מן הפעל הרומי המובא כאן ורב הטרקטורים באמת מושכים, אפילו גוררים בכח כל מה שרתום אליהם.

ישנו כח משיכה שאינו נראה לעין, **המגנטיזם**. המונח מגנט מקורו ביוונית magnēs-ētos (אבן), כלומר אבן מגנטית. המגנטיזם גורם לברזל, פלדה או תרכובות ברזליות שונות, אשר קיבלו השראה מגנטית, לפנות עם הקצה הטעון מטען נוגד לכיוון צפון, פחות או יותר. כולנו מכירים את מחט המצפן והתנהגותה ולא כאן המקום להיכנס לפרטים, למה הצפון המגנטי שונה (ואפילו משתנה) מן הצפון הגיאוגרפי. העיקר הוא בכח המגנטיזם, הוא מסוגל לסדר את האטומים של הברזל, למשל, לכיוון צפון דרום. אין ספק, הנושא מושך וגורם לסקרנות, לרצון לחקור ולהבין את התופעה לעומקה.

אינני פסיקאי אך עד כמה שהצלחתי להבין בטבע, ביקום לגוף הגדול יותר כח משיכה רב יותר והוא עשוי למשוך אליו גוף יותר קטן עד כדי קליטה מושלמת בתוכו (או התנגשות והתפוצצות עולמית). זה מושך, אבל זה לגמרי לא אטרקטיוו. לעומת זאת, גוף קטן עשוי לעורר סקרנותו של גוף אפילו הוא יותר גדול; דוקא משום שהראשון הוא אטרקטיוו. כלומר,